

ارزیابی نابرابری شاخص آموزشی در منطقه اورامانات استان کرمانشاه

حسین نظم‌فر^۱ چنور محمدی^{۲*}

تاریخ دریافت: ۱۳۹۸/۰۱/۲۸

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۸/۱۲/۰۱

چکیده

پژوهش حاضر به بررسی وضعیت شاخص آموزشی در منطقه اورامانات استان کرمانشاه می‌باشد. از لحاظ هدف کاربردی و از نوع توصیفی - تحلیلی می‌باشد. جامعه آماری آن ۱۴ شهرستان استان کرمانشاه با تأکید بر منطقه اورامانات می‌باشد در راستای پاسخگویی به سؤالات پژوهش از ۲۵ متغیر بخش آموزشی استفاده شده است که اطلاعات لازم در این زمینه از سالنامه آماری سال ۱۳۹۵ استان کرمانشاه گرفته شده است. تکنیک آنتروپی شانون جهت تعیین ضریب اهمیت شاخص‌ها، مدل ARAS به منظور سنجش میزان برخورداری شهرستان - های استان کرمانشاه و نرم‌افزار SPSS (آزمون همبستگی پیرسون) برای بررسی رابطه بین نرخ شهرنشینی با توسعه‌یافتگی شهرستان‌ها استفاده شده است. نتایج نشان می‌دهد ضریب توسعه شاخص آموزشی در شهرستان - های استان کرمانشاه (۱) تا (۰/۶۷۲۰) می‌باشد به طوری که شهرستان هر سین با (۱) تنها شهرستان توسعه - یافته (۷/۱۴ درصد) می‌باشد و سیزده شهرستان دیگر یعنی پاوه، قصرشیرین، روانسر، اسلام آبادغرب، گیلانغرب، کنگاور، کرمانشاه، دالاهو، سرپل‌ذهاب، جوانرود، صحنه، سنقر و نهایتاً ثلاث‌باباجانی با (۰/۶۷۲۰) به ترتیب در رتبه‌های دوم تا چهاردهم و نیمه توسعه‌یافته (۹۲/۸۶ درصد) می‌باشند. وضعیت توسعه شهرستان‌های منطقه اورامانات بدین صورت می‌باشد شهرستان پاوه با (۰/۷۹۶۷) در رتبه دوم، شهرستان روانسر با (۰/۷۳۵۵)، در رتبه چهارم، شهرستان جوانرود با (۰/۷۱۲۶) در رتبه یازدهم و شهرستان ثلاث‌باباجانی با (۰/۶۷۲۰) در رتبه چهاردهم می‌باشد. بین نرخ شهرنشینی و وضعیت توسعه شاخص آموزشی همبستگی معناداری وجود ندارد، در برنامه‌ریزی آموزشی باید شهرستان‌های محروم در اولویت نخست توسعه آموزشی و دیگر شهرستان‌ها در اولویت بعدی قرار گیرند.

واژه‌های کلیدی: برنامه‌ریزی آموزشی، منطقه اورامانات، تکنیک ARAS، نرخ شهرنشینی

۱- استاد گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، nazmfar@uma.ac.ir

۲- *نویسنده مسئول: دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، chonur.mohamadi@gmail.com

مقدمه

در دنیای امروزی، زندگی بدون برنامه‌ریزی صرفاً بر اساس شانس شکل خواهد گرفت. برنامه‌ریزی، فرآیندی پویا است و نوعی آینده‌نگری و نقشه کشیدن برای آینده محسوب می‌شود و می‌توان آن را پیش‌بینی نیازها و تخمین منابع برای تحقق اهداف از پیش تعیین شده تلقی نمود، در بین سیستم‌های مختلف در جامعه، آموزش و پرورش از جمله سیستم‌هایی است که نیازمند برنامه‌ریزی‌های آموزشی خاص در راستای اهداف و رسالت‌هایش می‌باشد. چرا که در این صورت آموزش و پرورش؛ بارور، خلاق و سازنده خواهد بود و آموزش و پرورش خلاق و سازنده، امری حیاتی در کشور است و باید پیشرفت کشور (توسعه اقتصادی، اجتماعی) و رسیدن به تحولات موجود در جهان و باز نماندن از علم و تکنولوژی جهانی، راهبردها و تدابیر علمی و منطقی برنامه‌ریزی نمود (صالحی عمران، عابدینی بلترک، ۱۳۹۷). یکی از اشکال توسعه که در واقع از مهمترین نهادهای توسعه نیز بشمار می‌رود بعد آموزشی آن است و رکن مهمی را در توسعه و تکامل همه جانبه و موزون آن ایفا می‌کند (علیزاده، ۱۳۹۲). رابطه نظام آموزشی با توسعه از آن جهت قابل بررسی است که توسعه واقعی است فراهم آمده از مجموعه کنش‌های عقلانی و منطقی افراد جامعه و در این میان آموزش عامل بسیار مهمی است بدین ترتیب آموزش و پرورش مناسب مهم‌ترین عامل در رشد و توسعه اقتصادی، اجتماعی و سیاسی است و سطوح مختلف توسعه نیز به نوبه خود منجر به توسعه آموزش و پرورش می‌گردد (فاطمی امین و فولادیان، ۱۳۸۸). نهاد آموزش و پرورش همچنین در هر کشور مسؤول ایجاد امکانات و فرصت‌های برابر آموزشی برای همه شهروندان است. اگر مدرسه و آموزش و پرورش، خود فرصت‌های برابر انسان‌ها را از بین ببرد ضد توسعه تلقی می‌شود (ظهره‌وند، ۱۳۸۵) و یکی از راه‌هایی که می‌توان به وسیله آن به تحقق توسعه امیدوار بود، برنامه‌ریزی‌های آموزشی صحیح و اصولی منابع و به ویژه منابع انسانی هر کشور و استفاده بهینه از آنهاست. با عنایت به این حقیقت که اصلی‌ترین محور توسعه، انسان و اولین گام در امر توسعه، تشکیل سرمایه انسانی است. از این‌رو سرمایه‌گذاری در نظام آموزشی به مثابه یک راهبرد تعیین کننده نقش قابل توجهی در فرایند توسعه اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی جوامع ایفا می‌کند، و امروزه با پیوند ناگسستنی برنامه‌ریزی آموزشی و برنامه‌های توسعه مواجه هستیم (چرابین و دیبهم، ۱۳۹۵). برنامه‌ریزی جهت آموزش (برنامه آموزشی) نوعی سرمایه‌گذاری مفید و یک عامل کلیدی در توسعه محسوب می‌شود (اخباری آزاد، ۱۳۸۸) و کمک می‌کند با بهره‌گیری از روش‌های منظم‌تر، معقول‌تر و منطقی‌تر، نیازهای واقعی آموزشی در حوزه‌های مختلف انتخاب گردد و بدین گونه بهترین متدولوژی آموزش را برگزید (دارابی، نیستانی و میرزایی فر، ۱۳۹۲). آموزش عمومی، بهره‌وری افراد کم درآمد و بی‌بضاعت را ارتقاء می‌دهد، چرا که موقعیت آن‌ها را در بازار کار بهبود می‌بخشد و در نتیجه از طریق آموزش می‌توان شکاف‌های درآمدی و رفاهی را کاهش داد که این خود بر درجه توسعه‌یافتگی کشور تأثیر می‌گذارد (علیزاده، ۱۳۹۲). برابری فرصت‌ها نوعی نگاه عدالت‌خواهانه را به همراه دارد و به عنوان یک شاخص جامعه توسعه‌یافته تلقی می‌شود. جامعه‌ای

که در آن مردم در کنار رفاه و آزادی، عدالت و برابری را هم تجربه خواهند کرد. در این تعبیر، برابری فرصت‌ها و عدالت‌خواهی یک ارزش محسوب می‌شود و آموزش و پرورش باید بتواند آن را در نظام شخصیتی انسان توسعه‌یافته تعبیه کند (شیرکرمی و بختیارپور، ۱۳۹۳). عدم توازن در بین مناطق در جریان توسعه، موجب ایجاد شکاف و تشدید نابرابری منطقه‌ای می‌شود که خود مانعی در مسیر توسعه است مطالعه نابرابری‌های اقتصادی، اجتماعی، آموزشی و رفاه منطقه‌ای، یکی از اقدامات ضروری و پایه‌ای برای برنامه‌ریزی و اصلاحات در جهت تأمین برابری در خدمات اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و اصلاح آرایش فضایی نابرابری‌های ملی و منطقه‌ای می‌باشد (مطیعی لنگرودی و همکاران، ۱۳۹۷). نابرابری آموزشی میان مناطق و توزیع نابرابر فرصت‌ها و مواهب آموزشی در فضا (مناطق) است که می‌تواند جلوه‌های متفاوتی به خود بگیرد، اشکال قابل رویت آن در کشورهای در حال توسعه عبارت است از: نابرابری بین شهر و روستا، نابرابری بین شهرهای بزرگ و کوچک، نابرابری جغرافیایی درون شهرهای بزرگ... (کچویان و آقاپوری، ۱۳۸۵). اسناد و شواهد بسیاری وجود دارد که نشان می‌دهد نابرابری‌های فضایی، نابرابری اجتماعی را تشدید می‌کند (اسکوپ^۱، ۲۰۰۶). نابرابری در تمام سطح و اشکال آن می‌تواند پیامدهای ناگواری در پی داشته باشد. از این رو لازم است برنامه‌ریزان و مدیران آموزشی با طراحی برنامه‌های آموزشی دقیق در راستای تخصیص عادلانه امکانات و فرصت‌های آموزشی گامی در جهت کم کردن نابرابری در آموزش و پرورش بردارند. برای کاهش نابرابری‌ها سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان آموزشی توجه بیشتری به نابرابری گروه‌ها و مناطق استان در دسترسی به آموزش عالی می‌بذل نمایند (نجاری و حسنی، ۱۳۹۷). در حالت کلی، سیستم آموزشی موثرترین نهاد برای مقابله با نابرابری در سطح خرد و کلان می‌باشد و توزیع عادلانه فرصت‌های آموزشی به منظور تحقق توسعه پایدار آموزشی و برخورداری همگان از آموزش از وظایف برنامه‌ریزان آموزشی می‌باشد (نجاری و حسنی، ۱۳۹۷). هر نوع برنامه‌ریزی برای تخصیص منابع در وهله اول نیازمند شناسایی وضع موجود است (سامری، حسنی، سید عباس‌زاده و موسوی، ۱۳۹۴).

بررسی و شناخت وضعیت نواحی، قابلیت و تنگناهای آن‌ها از اهمیت ویژه‌ای در برنامه‌ریزی ناحیه‌ای برخوردار است. امروزه آگاهی از نقاط قوت و ضعف نواحی، جهت ارائه طرح‌ها، برنامه‌ها و سیاست‌گذاری‌ها ضروری است به گونه‌ای که استفاده از شاخص‌های اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، کالبدی، بهداشتی و ... می‌تواند معیاری مناسب برای تعیین جایگاه نواحی و عاملی مهم در جهت رفع مشکلات و نارسائی‌های موجود در راه رسیدن به توسعه پایدار باشد. همچنین نابرابری‌ها شکاف ناحیه‌ای را از بین خواهد برد (بیات و همکاران، ۱۳۹۱). منطقه اورامانات در شمال غربی استان کرمانشاه واقع شده شامل چهار شهرستان پاره، جوانرود، روانسر و ثلاث‌باباجانی می‌باشد با توجه به تأثیر غیرقابل انکار شاخص آموزشی در توسعه، پژوهش حاضر به تبیین وضعیت شاخص آموزشی در منطقه اورامانات

^۱ - Skop

استان کرمانشاه می‌پردازد تا از این طریق وضعیت امکانات و میزان برخورداری شاخص آموزشی شهرستان‌های استان مشخص شود در این راستا مسأله اصلی پژوهش پاسخ به سؤال زیر است:
وضعیت توسعه شاخص آموزشی در منطقه اورامانات چگونه می‌باشد؟

ادبیات پژوهش:

هدف اصلی توسعه حذف نابرابری‌هاست، بهترین مفهوم توسعه، رشد همراه با عدالت اجتماعی است (قرخلو و حبیبی، ۱۳۸۵). جامعه‌ی توسعه‌یافته، جامعه‌ای است که در همه‌ی زمینه‌ها توسعه‌یافته باشد، گرچه ممکن است جوامع در روند توسعه از میان ابعاد مختلف نظیر ابعاد اقتصادی، علمی و آموزشی سیاسی، فرهنگی و ...، بعضی ابعاد را در اولویت قرار دهند. طبعاً یکی از ابعاد مهم توسعه، مقوله آموزش است (عربشاهی‌کریزی، ۱۳۹۵) و برنامه‌ریزی آموزشی یکی از راه‌های بهبود عدالت آموزشی است (نجاری و حسنی، ۱۳۹۷). عدالت آموزشی همواره و در همه اعصار مورد توجه متخصصان تعلیم و تربیت بوده است و آنان همواره تلاش کرده‌اند، طراحی برنامه‌های درسی را به گونه‌ای انجام دهند که هر چه بیشتر به سمت نظریه‌های یادگیری مبتنی بر عدالت محوری سوق یابد. در اوایل قرن حاضر، تأمین آموزش براساس استعدادها، مورد توجه متخصصان قرار گرفت و از نیمه دوم قرن حاضر، شعار عدالت آموزشی و برابری فرصت‌های تحصیلی مطرح شد. اما در هر برهه‌ای از زمان سیاست‌ها و روش‌های خاصی را متناسب با اهداف مورد نظر اتخاذ کردند. عدالت آموزشی در سال‌های اخیر، کانون توجه متخصصان تعلیم و تربیت بوده است (شهابلو، ۱۳۹۷).

برابری آموزشی

منظور از برابری آموزشی وجود فرصت‌های برابر آموزشی برای آحاد جامعه است تا دور از هرگونه فشار مالی، اجتماعی یا فرهنگی خود را برای مشارکت فعالانه و همه جانبه در جامعه آماده سازد. تساوی فرصت‌های آموزشی به خودی خود یک هدف نیست بلکه وسیله‌ای برای کاهش نابرابری‌های اجتماعی و اقتصادی است. برابری در موفقیت و دسترسی در مقیاس اساسی از برابری در فرصت‌ها و امکانات آموزشی است. برابری در دستیابی به موفقیت جنبه کیفی فرصت را منعکس می‌کند. از سوی دیگر برابری در دسترسی، جنبه کمی برابری فرصت را نشان می‌دهد (دربان‌آستانه و سعدی، ۱۳۹۶). برابری فرصت‌های آموزشی زمانی محقق می‌گردد که همه افراد در دستیابی به آموزش برابر باشند (- لاینون^۱، ۲۰۰۱). کلمن^۲ معتقد است که ایجاد امکان آموزش رایگان برای بچه‌ها بدون در نظر گرفتن سابقه‌ی خانوادگی و نژادی و نیز جنس و طبقات اجتماعی و گروه‌های قومی مختلف، از ضروریات

^۱ - Leinonen

^۲ - Kolman

برابری فرصت‌های آموزشی می‌باشد(زارع شاه‌آبادی، و بنیاد، ۱۳۹۳). جانستون^۱ معتقد است که ابعاد برابری فرصت‌های آموزشی، شامل موارد زیر می‌باشد:

۱- برابری فرصت‌های آموزشی در بین طبقات اجتماعی مختلف ۲- برابری فرصت‌های آموزشی برای جنسیت‌های مختلف ۳- برابری فرصت‌های آموزشی برای اقوام و نژادهای مختلف یک جامعه ۴- برابری فرصت‌های آموزشی برای مناطق شهری و روستایی و... (سرخ، ۱۳۸۶). در مفهوم لیبرال کلاسیک، برابری یعنی همه افراد بدون توجه به نژاد، رنگ، منشأ اجتماعی و ملی در حقوق برابر و آزادند. در این مفهوم برابری در آموزش به این معنی است که افراد باید در شروع زندگی کاری و آموزش برابر باشند در یک نگرش سوسیالیستی، آموزش به عنوان وسیله‌ی اصلی برابرسازی تفاوت-های اجتماعی دیده می‌شود(محمدی ده‌چشمه و اکرامی، ۱۳۹۶). طبق نظر راولز سه اصل برابری و عدالت در فرصت‌ها در زمینه سیستم‌های آموزشی عبارت‌اند از: الف) فراهم کردن تسهیلات آموزشی برابر برای افراد واجد شرایط ب) فراهم آوردن حداقل میزان آموزش برای هر فرد ج) ایجاد امکانات و تدارکات ویژه برای گروه‌های محروم، بر اساس این سه اصل راولز، فارل در ارتباط با سیستم‌های آموزشی سه نوع عمده برابری‌ها را مشخص نمود: ۱) برابری در دستیابی، ۲) برابری در درون‌داد و ۳) برابری در پیامد(اله‌ویردی، حسنی، قلاوندی و موسوی، ۱۳۹۷).

نابرابری آموزشی

دیدگاه کلاسیک و نئوکلاسیک که بر پایه‌ی جنسیت‌گرایی بنا نهاده شده، بر این فرض مبتنی است که سرمایه‌گذاری آموزشی بر پایه‌ی تصمیم‌های عقلانی افراد صورت می‌گیرد و برگشت سرمایه، باید این سرمایه‌گذاری را توجیه عقلانی سازد و این سرمایه‌گذاری برای دختران، به معنای آموزش کمتر نسبت به پسران است. از منظر کلاسیک، وضعیت زنان در چارچوب خانه و خانه‌داری ترسیم می‌شود و به همین لحاظ، آموزش در آن جایگاه خاصی نمی‌یابد. این بینش با برتر پنداشتن جنس مذکر، آموزش پسران را بر دختران اولویت می‌دهد و اصولاً به دلیل باور داشتن کلیشه‌های نقش جنسیتی، هیچ فایده‌ای در فرستادن دختران به مدرسه نمی‌بیند و معتقد است مهارت‌های مورد نیاز دختران توسط مادران و خواهران به آنان آموزش داده می‌شود(زارعی، ۱۳۹۶). در رابطه با نقش نظام آموزشی در جوامع مدرن و دلایل زیربنایی نابرابری آموزشی دو رویکرد ساختاری - کارکردی و تئوری تعارض مطرح هستند که بین این دو رویکرد تفاوت‌های عمده‌ای وجود دارد. از دیدگاه رویکرد ساختاری - کارکردی یک جامعه مشابه با یک ارگانسیم از خرده سیستم‌هایی تشکیل شده است که برای برآورده ساختن نیازهای اساسی سیستم، وظایف مختلفی انجام می‌دهد کارکردگرایان و ساختارگرایان برجسته‌ای از جمله پارسونز^۲ و شولتز^۳ معتقدند که آموزش و پرورش «برابر ساز بزرگ» است برای اینکه می‌تواند فرصت-

^۱ - Johnston

^۲ - Parsons

^۳ - Schultz

های برابر ایجاد کند و موجب تحرک اجتماعی شود (سامری، حسنی، سید عباسزاده و موسوی، ۱۳۹۴). اگرچه کارکرد - ساختارگرایان می‌پذیرند که نابرابری در نظام آموزشی (آموزش عالی) وجود دارد؛ اما مطرح می‌کنند که وجود نابرابری آموزشی بیشتر به علت تفاوت در استعداد، نگرش و مسئولیت‌پذیری فردی است تا پیامدهای عملکرد سیستم. در حالی که نظریه‌پردازان تعارض مارکسیستی مانند بوردیو^۱- (۱۹۹۷)، کلینزه^۲ (۱۹۷۱)، بولز و جینتیس^۳ (۱۹۷۶) بیان می‌کنند نابرابری آموزشی و اجتماعی نتیجهٔ نقص و کاستی‌های سیستم اجتماعی است (اله‌ویردی، حسنی، قلاوندی و موسوی، ۱۳۹۷).

در زمینه توسعه آموزشی مطالعاتی صورت گرفته است که در اینجا به چند نمونه از آن‌ها اشاره می‌شود: رولستن، جیمز و اورینو^۴ (۲۰۱۳) در مقاله‌ی خود به بررسی تأثیر فرصت آموزشی و نابرابری در نتایج یادگیری در اتیوپی، پرو، هند و ویتنام به الزامی بودن دسترسی به آموزش با کیفیت اشاره می‌کنند و معتقد هستند بهبود در شیوه‌ی دسترسی کیفیت و توزیع آن بین گروه‌های دارا و ندارا، در کاهش نابرابری آموزشی بسیار مهم هستند.

آگراول^۵ (۲۰۱۴) در پژوهشی به بررسی نابرابری فرصت‌های آموزشی در هند طی سال‌های ۱۹۸۳-۲۰۰۴ پرداخته است نتایج بیانگر نابرابری فرصت‌های آموزشی طی سال‌های مورد مطالعه می‌باشد. داونی و کاندرون^۶ (۲۰۱۶) در تحقیقی با عنوان پنجاه سال از زمان گزارش کلمن: باز اندیشی رابطه بین مدارس و نابرابری پرداختند و عنوان داشتند: در نیم قرن از زمان گزارش کلمن در سال ۱۹۶۶، پژوهشگران هنوز سعی در توسعه اجتماع با توجه به رابطه بین مدارس و نابرابری دارند. وردولینی^۷ (۲۰۱۶) افزایش مشارکت در آموزش عالی، نابرابری فرصت‌های آموزشی را کاهش می‌دهد و منجر به برابری و عدالت می‌گردد.

یالون و دو^۸ (۲۰۱۹) به توسعه سیستم مدیریت آموزشی در چین می‌پردازد، که از طریق مجموعه‌ای از قوانین، مقررات و سیاست‌ها، سیستم- شورای ایالتی و دولت‌های محلی در سطوح مختلف وظیفه راهنمایی و اداره را بر عهده دارند.

امانیور؛ اسماعیلی و جوکار (۱۳۹۱) به تعیین درجه توسعه‌یافتگی شهرستان‌های استان خوزستان از نظر شاخص آموزشی پرداختند نتایج نشان می‌دهد که بر اساس متغیرهای مرتبط با شاخص آموزشی در سال ۱۳۷۹، شهرستان‌های امیدیه و اهواز به ترتیب با دارا بودن ضریب توسعه یافتگی ۰/۴۸ و ۰/۷۴، به عنوان برخوردارترین و محروم‌ترین شهرستان‌های استان و در سال ۱۳۸۹، شهرستان‌های مسجد

^۱ - Bourdieu

^۲ - Collins

^۳ - Bowles & Gintis

^۴ - Rolleston, James & Aurino

^۵ - Agrawal

^۶ - Downe & Condron

^۷ - Vergolini

^۸ - Yalun & Do

سلیمان و رامهرمز به ترتیب با دارا بودن ضریب توسعه‌یافتگی ۰/۴ و ۰/۷۳، به عنوان توسعه‌یافته‌ترین و محروم‌ترین شهرستان‌های استان خوزستان محسوب گردیده‌اند.

ملکی؛ احمدی و ترابی(۱۳۹۲) به سطح‌بندی توسعه آموزشی در شهرستان‌های استان خوزستان پرداختند نتایج نشان می‌دهد که توزیع فضایی توسعه آموزشی در سطح شهرستان‌های استان خوزستان بسیار نابرابری بوده و در تضاد کامل با عدالت فضایی می‌باشد.

موسوی؛ حسنی و سامری(۱۳۹۳) به سنجش درجه توسعه‌یافتگی و محرومیت مناطق آموزش و پرورش استان آذربایجان غربی پرداختند نتایج نشان می‌دهد که از ۲۴ منطقه‌ی آموزش و پرورش استان آذربایجان غربی، منطقه‌ی بوکان و ارومیه - ناحیه ۱ به عنوان مناطق برخوردار شناخته شده‌اند، ۷ منطقه به عنوان مناطق نیمه‌برخوردار و ۱۵ منطقه به عنوان مناطق محروم محسوب می‌شوند.

دربان‌آستانه؛ طهماسبی و رضایی(۱۳۹۴) به تحلیل الگوی نابرابری فضای آموزشی شهرستان‌های کشور پرداختند یافته‌ها حاکی از آن است که شهرستان‌های مرزی کشور نسبت به مرکز دارای نابرابری در توزیع امکانات و بهره‌مندی از آموزش هستند و این نابرابری در شهرستان‌های جنوبی کشور نظیر استان‌های بوشهر و سیستان و بلوچستان نمایان‌تر است. نتایج تحلیل‌ها مبین نیاز شهرستان‌های کمتر برخوردار از آموزش به برنامه‌ریزی و توجه ویژه سیاست‌گذاران این حوزه به این مناطق می‌باشد.

عربشاهی‌کریمی(۱۳۹۵) به تعیین درجه‌ی توسعه‌یافتگی شهرستان‌های استان هرمزگان بر اساس شاخص‌های آموزشی پرداخت نتایج نشان می‌دهد که براساس شاخص‌های آموزشی، ترتیب توسعه-یافتگی شهرستان‌های استان هرمزگان بدین قرار است: ابتدا شهرستان بندرعباس، سپس شهرستان‌های میناب، رودان، بندرلنگه، حاجی‌آباد، قشم، بستک، جاسک، پارسیان و ابوموسی در اولویت‌های بعدی قرار دارند.

رحیمی؛ کاکادزفولی و کاکادزفولی (۱۳۹۶) به سنجش میزان توسعه‌یافتگی استان‌های کشور از نظر شاخص آموزشی با استفاده از تکنیک‌های تصمیم‌گیری چند شاخصه پرداختند نتایج نشان می‌دهد که اختلاف قابل ملاحظه‌ای میان سطوح توسعه‌یافتگی استان‌های کشور وجود دارد؛ استان‌های کشور در سه سطح توسعه‌یافته، میان توسعه، کمتر توسعه‌یافته، قابل دسته‌بندی هستند و رتبه‌بندی استان‌ها نشان می‌دهد که استان تهران در رتبه اول و رتبه آخر هم متعلق به استان سیستان و بلوچستان می‌باشد.

رأفتی(۱۳۹۷) به الگوی ساختاری نابرابری آموزشی در مناطق آموزشی شهر مشهد پرداخت نتایج نشان می‌دهد رابطه مستقیم و معناداری بین شاخص‌های متغیرهای مستقل عوامل زمینه خانوادگی، فرایند مدرسه، برون‌داد و نتایج و درون‌داد با متغیر وابسته نابرابری‌های آموزشی وجود دارد. مهم‌ترین مؤلفه‌های نابرابری آموزشی عبارت از زمینه خانوادگی، فرایند مدرسه، درون‌داد و برون‌داد غیرشناختی است که با ارتقای شاخص‌های چهارگانه زمینه خانوادگی، فرایند مدرسه، برون‌داد و نتایج و درون‌داد، نابرابری آموزشی در مناطق هفت‌گانه آموزشی کاهش می‌یابد.

بررسی نتایج مطالعات انجام شده نشان می‌دهد که در بیشتر این پژوهش‌ها نابرابری در برخورداری از شاخص آموزشی وجود دارد که دلایل مختلف از جمله پایین بودن سرانه کاربری آموزشی، کیفیت پایین امکانات، کم بودن زیرساخت‌ها و.... باعث این نابرابری شده است وجود نابرابری و ابعاد مختلف آن از نشانه‌های مهم توسعه‌نیافتگی است؛ زیرا در حقیقت کشورهای توسعه‌یافته شناخته می‌شوند که علاوه بر داشتن شاخص‌های اقتصادی و اجتماعی بالا، توزیع درآمدها و امکانات نیز در آن جوامع تقریباً عادلانه باشد، اما در کشورهای توسعه‌نیافته هم مقادیر این شاخص‌ها پایین است و هم توزیع آن بسیار ناعادلانه است (مصلى‌نژاد، ۱۳۸۴). در زمینه پژوهش حاضر می‌توان بیان داشت استفاده از مدل ARAS (که پژوهش‌های کمتری با این تکنیک کار شده است) جهت ارزیابی نابرابری شاخص آموزشی در منطقه اورامانات، بررسی همبستگی بین نرخ شهرنشینی و توسعه آموزشی و در رابطه با محدوده مکانی (منطقه اورامانات) و زمانی جدید (۱۳۹۵) و انتخاب شاخص‌هایی که همه‌ی جوانب را در بر می‌گیرد و اینکه این پژوهش شهرستان‌های محروم و کم‌برخوردار را شناسایی با پیشنهاداتی که داده است سعی در کاهش نابرابری بین شهرستان‌ها دارد. از جمله تفاوت دیگر این پژوهش با پژوهش‌های دیگر این است که با نگاه برنامه‌ریزی آموزشی نوشته شده است در کل همه این موارد باعث متمایز ساختن آن از سایر تحقیقات می‌باشد.

روش پژوهش:

پژوهش حاضر به لحاظ هدف کاربردی و از نوع توصیفی - تحلیلی می‌باشد. جامعه آماری آن ۱۴ شهرستان استان کرمانشاه با تأکید بر منطقه اورامانات می‌باشد در راستای پاسخگویی به سؤالات پژوهش از ۲۵ متغیر بخش آموزشی (جدول ۱) استفاده شده است. اطلاعات لازم در این زمینه از سالنامه آماری سال ۱۳۹۵ استان کرمانشاه گرفته شده است از تکنیک آنتروپی شانون جهت تعیین ضریب اهمیت شاخص‌ها و به منظور میزان برخورداری شهرستان‌های استان کرمانشاه از مدل ARAS استفاده شده از نرم‌افزار SPSS (آزمون همبستگی پیرسون) برای بررسی رابطه بین نرخ شهرنشینی با توسعه‌یافتگی شهرستان‌ها و برای ترسیم نقشه‌ها از نرم‌افزار GIS بهره‌گرفته شده است.

شاخص‌ها

یکی از شیوه‌های اساسی برای شناسایی مناطق محروم و ارزیابی عملکرد و موفقیت سیستم‌های آموزشی در پوشاندن ضعف‌ها و نقایص استفاده از شاخص‌های آموزشی است (جینگران و سانکار^۱، ۲۰۰۹).

جدول (۱): متغیرهای آموزشی مورد استفاده در پژوهش

^۱ - Jhingran & Sankar

کد متغیر	متغیر	ردیف	شاخص
X _۱	درصد باسوادان مناطق روستایی	۱	آموزشی
X _۲	درصد باسوادان مناطق شهری	۲	
X _۳	درصد باسوادان مرد	۳	
X _۴	درصد باسوادان زن	۴	
X _۵	تعداد کتابخانه عمومی به ازای هر ده هزار نفر جمعیت شهرستان	۵	
X _۶	نسبت آموزشگاه به دانش‌آموزان در مقطع پیش‌دبستانی	۶	
X _۷	نسبت کلاس به دانش‌آموزان در مقطع پیش‌دبستانی	۷	
X _۸	نسبت آموزشگاه به دانش‌آموزان در مقطع ابتدایی	۸	
X _۹	نسبت کلاس به دانش‌آموزان در مقطع ابتدایی	۹	
X _{۱۰}	نسبت کارکنان دفتری و اداری به دانش‌آموزان در مقطع ابتدایی	۱۰	
X _{۱۱}	نسبت کارکنان آموزشی به دانش‌آموزان در مقطع ابتدایی	۱۱	
X _{۱۲}	نسبت آموزشگاه به دانش‌آموزان در مقطع متوسطه دوره اول	۱۲	
X _{۱۳}	نسبت کارکنان دفتری و اداری به دانش‌آموزان در مقطع متوسطه دوره اول	۱۳	
X _{۱۴}	نسبت کارکنان آموزشی به دانش‌آموزان در مقطع متوسطه دوره اول	۱۴	
X _{۱۵}	نسبت کلاس به دانش‌آموزان در مقطع متوسطه دوره اول	۱۵	
X _{۱۶}	نسبت آموزشگاه به دانش‌آموزان در مقطع متوسطه دوره دوم	۱۶	
X _{۱۷}	نسبت کلاس به دانش‌آموزان در مقطع متوسطه دوره دوم	۱۷	
X _{۱۸}	نسبت کارکنان دفتری و اداری به دانش‌آموزان در مقطع متوسطه دوره دوم	۱۸	
X _{۱۹}	نسبت کارکنان آموزشی به دانش‌آموزان در مقطع متوسطه دوره دوم	۱۹	
X _{۲۰}	نسبت آموزشگاه به دانش‌آموزان دوره تکمیلی بزرگسال متوسطه دوره اول	۲۰	
X _{۲۱}	نسبت آموزشگاه به دانش‌آموزان دوره تکمیلی بزرگسال متوسطه دوره دوم	۲۱	
X _{۲۲}	نسبت آموزشگاه به دانش‌آموزان دوره آموزش استثنایی	۲۲	
X _{۲۳}	نسبت کلاس به دانش‌آموزان دوره آموزش استثنایی	۲۳	
X _{۲۴}	نسبت کارکنان دفتری و اداری به دانش‌آموزان دوره آموزش استثنایی	۲۴	
X _{۲۵}	نسبت کارکنان آموزشی به دانش‌آموزان دوره آموزش استثنایی	۲۵	

منبع: مطالعات نویسندگان و سالنامه آماری ۱۳۹۵ استان کرمانشاه

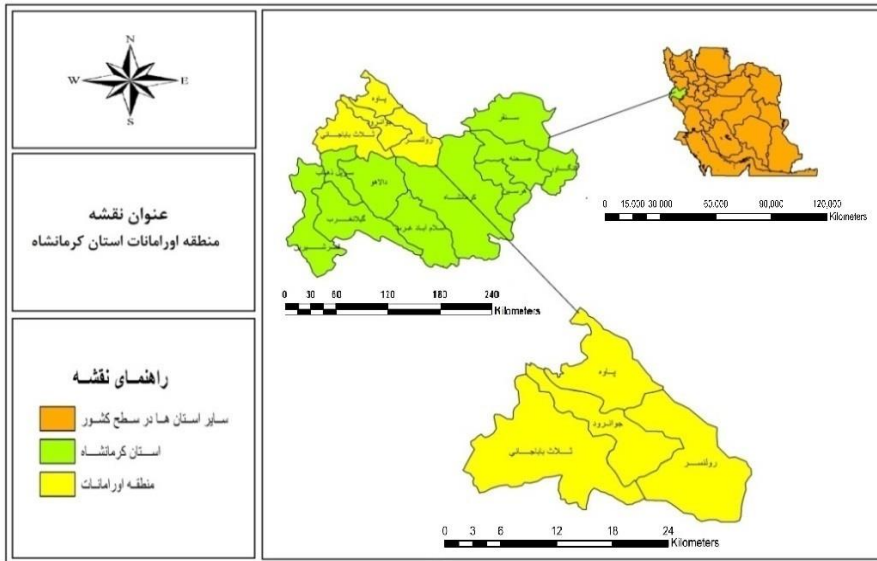
محدوده‌ی مورد مطالعه

منطقه اورامانات در طول شرقی ۴۵ درجه و ۳۹ دقیقه تا ۴۶ درجه و ۵۰ دقیقه و عرض شمالی ۳۴ درجه و ۳۱ دقیقه درجه و ۱۷ دقیقه نصف‌النهار گرینویچ واقع شده و شامل چهار شهرستان پاوه، جوانرود، روانسر و ثلاث‌باباجانی واقع در استان کرمانشاه می‌باشد که از شمال به استان کردستان از شرق به شهرستان کرمانشاه و از جنوب به شهرستان دالاهو و سرپل‌ذهاب و از غرب به کشور عراق محدود می‌شود (صیدایی و همکاران، ۱۳۹۲: ۸)، بر اساس سرشماری سال ۱۳۹۵ این منطقه دارای ۲۱۸۴۷۶ نفر جمعیت، نه بخش، ده شهر و نوزده دهستان می‌باشد (سالنامه آماری استان کرمانشاه، ۱۳۹۵) (جدول ۲ و شکل ۱).

جدول (۳): مشخصات عمومی منطقه اورامانات

شهرستان	پاوه	ثلاث باباجانی	جوانرود	روانسر	منطقه اورامانات
جمعیت	۶۰۴۳۱	۳۵۲۱۹	۷۵۱۶۹	۴۷۶۵۷	۲۱۸۴۷۶
بخش	۳	۲	۲	۲	۹
شهر	۵	۲	۱	۲	۱۰
دهستان	۵	۴	۴	۶	۱۹

مأخذ: سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان کرمانشاه- معاونت آمار و اطلاعات، ۱۳۹۵

شکل (۱): موقعیت منطقه اورامانات در استان کرمانشاه

یافته‌های پژوهش:

در این پژوهش برای پراکنش فضایی شاخص آموزشی در منطقه اورامانات استان کرمانشاه به لحاظ ۲۵ متغیر بخش آموزشی از مدل ARAS استفاده شده است که در پایین توضیح داده شده است این مدل همانند بسیاری از تکنیک‌های تصمیم‌گیری چند معیاره در جستجوی راه‌حلی برای انتخاب بهترین گزینه است، جدول (۳) مقادیر سنجش و ارزیابی سطح کمی و کیفی توسعه را نشان می‌دهد:

جدول (۳): مقادیر سنجش سطح کمی و کیفی وضعیت توسعه در شهرستان‌های استان کرمانشاه با مدل ARAS

کیفی	توسعه یافته	نیمه توسعه یافته	در حال توسعه	نسبتاً محروم	محروم
کمی	۰/۸۰ - ۱/۰۰	۰/۶۰ - ۰/۸۰	۰/۴۰ - ۰/۶۰	۰/۲۰ - ۰/۴۰	۰ - ۰/۲۰

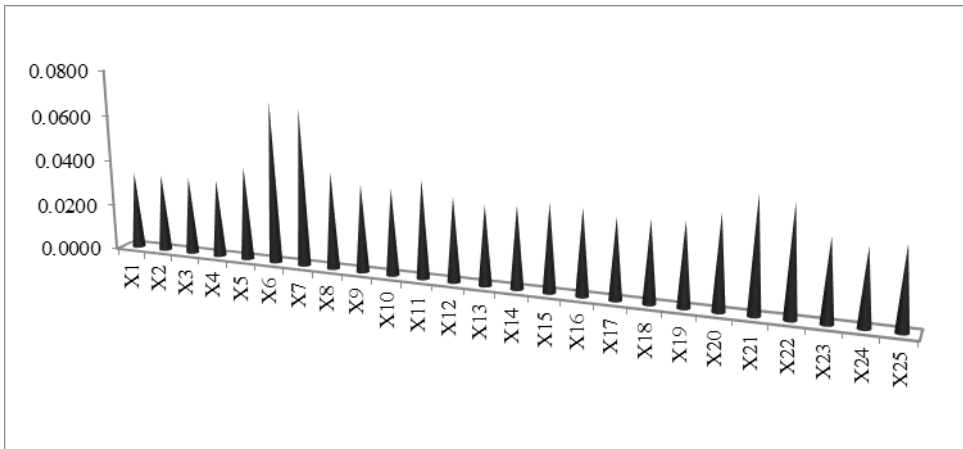
مدل‌های تصمیم‌گیری چند معیاره^۱، مجموعه‌ای از روش‌هایی است که به تصمیم‌گیرندگان اجازه می‌دهد تا با در نظر گرفتن مجموعه‌ای از معیارها (که اغلب متضاد) هستند به انتخاب، رتبه‌بندی، مرتب

^۱ - MCDM

کردن و یا توصیف مجموعه‌ای از گزینه‌ها در فرآیند تصمیم‌گیری بپردازد(چاندرا، سارکار و رای^۱، ۲۰۰۵). همه مدل‌های تصمیم‌گیری چند معیاره دارای سه گام به شرح زیر هستند:

۱- تعیین کردن گزینه‌ها و معیارهای مناسب ۲- اندازه‌گیری مقادیر اهمیت نسبی هر معیار و تأثیرات این گزینه‌ها بر روی معیارها ۳- محاسبه مقادیر عددی برای تعیین رتبه هر یک از گزینه‌ها برای تصمیمات پیچیده زمانی که گزینه‌های مختلف بر اساس تعداد زیادی معیار مورد بررسی قرار می‌گیرند سیستم‌های پشتیبانی چند معیاره به گونه‌ای موفقیت‌آمیز می‌توانند مورد استفاده قرار بگیرند(اسفندیاری مهنی، آقای‌زاده و هادیانی، ۱۳۹۶).

یکی از روش‌های معمول برای تعیین وزن یا میزان اهمیت شاخص‌ها است. در سال ۱۹۷۵ توسط شانون و ویور^۲ ارائه شده است(عطایی، ۱۳۸۹)، ایده این روش این است که هر چه پراکندگی در مقادیر یک شاخص بیشتر باشد، آن شاخص نسبت به دیگر شاخص‌ها اهمیت بیشتری دارد(مومنی، ۱۳۸۵) با توجه شکل (۲) مشخص شد بیشترین وزن مربوط به نسبت آموزشگاه به دانش‌آموزان در مقطع پیش-دبستانی و کمترین مربوط به نسبت کارکنان دفتری و اداری به دانش‌آموزان دوره آموزش استثنایی می‌باشد.

شکل(۲): وزن متغیرها بر اساس روش آنتروپی شانون

تکنیک ARAS^۳

تکنیک ARAS به معنای ارزیابی نسبت افزایشی است. روش آراس بر اساس این نظریه استوار است که پدیده‌های پیچیده جهان می‌تواند با استفاده از مقایسه‌های نسبی ساده فهمیده شوند. در

^۱ - Chandra, Sarkar & Ray

^۲- Shannon and Weaver

^۱- Shannon and Weaver

^۲-Additive Ratio Assessment

این روش، مجموع مقادیر وزن دار شده و نرمال شده مقادیر معیارها برای هر گزینه که نشان دهنده شرایط یک گزینه است، بر مجموع مقادیر وزن دار شده بهترین گزینه تقسیم می‌شود. این نسبت، درجه بهینه بودن (Degree Of Optimality) نامیده می‌شود. بر اساس این درجه بهینه بودن گزینه‌ها، رتبه‌بندی می‌شوند (عرب، حسینی دهشیری و نصیری، ۱۳۹۶).

۱- ایجاد ماتریس تصمیم‌گیری

$$X = \begin{bmatrix} X_{01} & \dots & X_{0j} & \dots & X_{0n} \\ \vdots & \ddots & \vdots & \ddots & \vdots \\ X_{i1} & \dots & X_{ij} & \dots & X_{in} \\ \vdots & \ddots & \vdots & \ddots & \vdots \\ X_{m1} & \dots & X_{mj} & \dots & X_{mn} \end{bmatrix}$$

۲- نرمال سازی ماتریس تصمیم (با استفاده از روش خطی) (جدول ۴)

جدول (۴): ماتریس نرمال شده

متغیر	X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	X ₅	X ₆	X ₇	X ₈	X ₉	X ₁₀	X ₁₁	X ₁₂	X ₁₃
اسلام‌آبادغرب	۲۵۰٫۴۶	۳۰۱٫۴۸	۲۸۰٫۳۴	۲۱۷٫۳۴	۰٫۶۳	۶٫۱۵	۷٫۳۲	۳٫۲۸	۱۳٫۳۶	۴٫۴۶	۱٫۲۱	۲٫۴۸	۷٫۴۷
پاوه	۲۸۰٫۸۷	۳۱۱٫۴۲	۳۰۸٫۲۰	۲۵۱۰۴	۱٫۴۶	۴٫۵۹	۸٫۸۴	۲٫۵۸	۱۴٫۷۰	۵٫۷۰	۲۰٫۹۱	۳٫۸۹	۵٫۶۲
ثلاث‌باباجانی	۲۲۸٫۵۹	۲۸۹٫۴۱	۲۶۵٫۰۲	۱۹۰٫۱۸	۱٫۵۱	۷٫۰۶	۹٫۵۸	۷٫۳۶	۱۷٫۵۱	۳٫۶۰	۲۳٫۷۴	۴٫۲۷	۷٫۴۹
جوانرود	۲۵۴٫۹۰	۲۹۹٫۷۱	۲۸۱٫۴	۲۲۵٫۵۸	۰٫۴۷	۰٫۷۷	۲٫۳۰	۳٫۰۵	۱۲٫۷۴	۴٫۶۰	۱۳٫۹۷	۲٫۴۷	۸٫۳۹
دالاهو	۲۴۸٫۰۶	۲۹۰٫۸۳	۲۸۳٫۴۸	۲۱۱٫۳۵	۱٫۹۶	۳٫۹۳	۵٫۲۵	۸٫۰۶	۱۹٫۱۵	۳٫۵۵	۲۰٫۸۳	۲٫۹۴	۸٫۳۹
روانسر	۲۵۹٫۰۰	۳۰۳٫۲۶	۲۸۹٫۴۰	۲۲۵٫۲۵	۱٫۱۱	۷٫۰۲	۷٫۹۱	۵٫۸۰	۱٫۰۴	۴٫۳۸	۱۹٫۸۷	۳٫۱۱	۵٫۸۴
سرپل‌ذهاب	۲۷۲٫۲۹	۲۹۴٫۷۳	۲۸۷٫۳۱	۲۲۴٫۹۱	۰٫۶۲	۵٫۵۷	۸٫۵۰	۴٫۵۳	۱۴٫۲۷	۳٫۲۵	۱۶٫۱۶	۲٫۰۹	۶٫۷۲
سنقر	۲۳۶٫۷۹	۲۹۷٫۵۸	۲۷۸٫۹۵	۱۹۲٫۸۳	۱٫۷۳	۳٫۸۷	۴٫۹۵	۶٫۲۹	۱۶٫۵۴	۳٫۹۷	۱۶٫۱۸	۳٫۱۵	۷٫۷۴
صحنه	۲۴۹٫۱۷	۳۰۸٫۵۸	۲۸۲٫۴۳	۲۱۴٫۹۹	۱٫۲۵	۸٫۱۱	۵٫۷۶	۶٫۳۵	۱۶٫۵۵	۳٫۸۳	۱۹٫۱۱	۲٫۶۱	۶٫۵۲
قصرشیرین	۲۷۶٫۷۷	۳۰۸٫۹۴	۳۰۵٫۹۰	۲۳۱٫۸۶	۲٫۹۵	۵٫۲۸	۸٫۱۲	۳٫۹۵	۱۳٫۷۵	۵٫۱۹	۱۳٫۶۸	۱٫۴۸	۷٫۶۰
کرمانشاه	۲۷۱٫۳۰	۳۱۷٫۱۱	۳۰۱٫۲۴	۲۳۵٫۱۷	۰٫۴۱	۵٫۰۷	۶٫۲۱	۲٫۰۵	۱۰٫۷۶	۴٫۵۴	۱۰٫۹۱	۱٫۳۷	۶٫۶۴
کنگاور	۲۶۴٫۴۷	۳۰۷٫۱۶	۲۹۳٫۲۳	۲۳۲٫۵۲	۰٫۷۰	۶٫۰۵	۷٫۴۶	۰٫۳۲	۱٫۳۸	۰٫۴۷	۱٫۴۰	۱٫۷۸	۷٫۲۷
گیلانغرب	۲۴۳٫۹۶	۲۹۴٫۷۳	۲۶۹٫۲۰	۲۱۵٫۶۵	۱٫۲۴	۵٫۰۲	۶٫۴۳	۸٫۰۸	۲۰٫۱۹	۳٫۹۰	۲۱٫۵۷	۳٫۹۱	۹٫۴۴
هرسین	۲۳٫۱۰	۲۸۶٫۵۷	۲۹۲٫۵۳	۲۳۰٫۲۱	۱٫۱۳	۸۸٫۸۴	۱۰۹٫۵۲	۴٫۴۲	۱۴٫۹۰	۴٫۵۶	۱۶٫۹۳	۲٫۷۶	۷٫۶۸
متغیر	X ₁₄	X ₁₅	X ₁₆	X ₁₇	X ₁₈	X ₁₉	X ₂₀	X ₂₁	X ₂₂	X ₂₃	X ₂₄	X ₂₅	
اسلام‌آباد غرب	۱۳٫۸۷	۱۵٫۶۷	۲٫۰۵	۱۴٫۸۵	۱۲٫۹۹	۱۹٫۵۳	۵٫۳۵	۳٫۰۲	۵٫۵۱	۴۸٫۹۶	۴۱٫۸۴	۸۰٫۲۵	
پاوه	۲۳٫۱۷	۱۷٫۱۹	۳٫۱۸	۲۱٫۲۷	۲۱٫۲۹	۳۸٫۳۶	۱۰٫۹۶	۴٫۳۳	۵٫۲۷	۴۱٫۶۳	۳۵٫۰۲	۲۸٫۳۸	
ثلاث‌باباجانی	۱۴٫۶۲	۱۷٫۲۶	۴٫۰۶	۱۷٫۸	۱۲٫۴۸	۱۶٫۷۸	۰٫۰۰	۱۸٫۶۹	۴٫۳۳	۳۴٫۱۹	۱۶٫۴۴	۲۳٫۶۵	
جوانرود	۱۶٫۵۶	۱۴٫۴۱	۲٫۵۰	۱۴٫۹۶	۱۲٫۱۶	۲۰٫۱۷	۶٫۴۵	۲٫۰۵	۴٫۰۴	۴۷٫۸۷	۲۶٫۸۴	۵۸٫۸۵	
دالاهو	۱۴٫۷۶	۱۵٫۱۸	۵٫۰۹	۲۲٫۶۶	۱۱٫۲۷	۲۳٫۰۰	۰٫۰۰	۱٫۲۹	۳۴٫۶۴	۶۸٫۳۹	۰٫۰۰	۰٫۰۰	

روانسر	۱۹,۵۹	۱۶,۱۶	۲,۷۹	۱۸,۲۸	۱۶,۶۴	۲۵,۰۸	۳۶,۵۵	۳,۸۰	۵,۷۷	۲۸,۵۰	۱۶,۴۴	۲۱,۰۲
سرپل‌ذهاب	۱۳,۴۲	۱۲,۵۱	۲,۱۶	۱۴,۰۹	۱۰,۹۲	۱۷,۷۵	۱۵,۶۶	۴,۰۴	۵,۵۷	۳۸,۵۲	۲۱,۱۶	۴۵,۶۶
سنقر	۱۴,۵۰	۱۵,۱۶	۳,۱۶	۱۷,۰۱	۱۵,۷۷	۲۱,۳۱	۸,۱۲	۴,۴۹	۷,۹۱	۴۶,۸۳	۲۰,۰۱	۴۷,۹۸
صحنه	۱۴,۷۱	۱۴,۲۸	۲,۳۲	۱۵,۴۶	۱۲,۸۶	۱۷,۰۸	۰,۰۰	۸۲	۷,۳۵	۳۶,۲۷	۳۴,۸۶	۲۰,۰۶
قصرشیرین	۱۳,۲۱	۱۲,۰۲	۲,۶۰	۱۹,۲۶	۱۴,۴۵	۲۱,۵۶	۱۵,۶۶	۱۰,۳۸	۸,۶۶	۴۲,۷۴	۲۴,۶۵	۳۱,۵۳
کرمانشاه	۱۰,۹۳	۱۱,۴۵	۱,۴۷	۱۴,۳۴	۹,۵۸	۱۷,۴۹	۳,۶۱	۱,۰۳	۳,۹۹	۳۴,۲۲	۲۴,۳۳	۴۵,۱۲
کنگاور	۱۳,۴۸	۱۲,۲۷	۱,۸۵	۱۴,۷۷	۱۱,۳۴	۱۸,۸۷	۱۸,۲۷	۲,۸۰	۶,۰۶	۴۱,۸۹	۲۳,۰۱	۶۰,۶۹
گیلانغرب	۲۷,۲۲	۱۶,۸۳	۴,۹۶	۲۰,۷۶	۱۶,۶۴	۳۷,۶۳	۰,۰۰	۴,۴۱	۱۱,۸۳	۴۶,۷۰	۲۲,۴۵	۳۷,۶۸
هرسین	۱۵,۸۳	۱,۳۶	۲,۶۰	۱۷,۱۱	۱۲,۵۴	۲۴,۰۱	۱۰۹,۶۴	۲,۷۸	۴,۷۶	۴۲,۲۴	۲۷,۷	۷۷,۸۹

منبع: (نویسندگان، ۱۳۹۷)

۳- محاسبه ماتریس نرمال موزون (جدول ۵)

$$D = x_{ij} \times w_j$$

جدول (۵): ماتریس نرمال وزن‌دار شده

متغیر	X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	X ₅	X ₆	X ₇	X ₈	X ₉	X ₁₀	X ₁₁	X ₁₂	X ₁₃
اسلام‌آباد غرب	۸,۵۰۴	۱۰,۲۲۰	۹,۵۱۱	۷,۴۰۱	۰,۰۲۶	۰,۴۳۴	۰,۴۹۹	۰,۱۳۷	۰,۵۰۸	۰,۱۶۷	۰,۰۵۱	۰,۰۹۰	۰,۲۵۶
پاوه	۹,۵۳۷	۱۰,۵۵۷	۱۰,۴۵۶	۸,۵۳۷	۰,۰۶۰	۰,۳۲۴	۰,۶۰۲	۰,۱۰۸	۰,۵۵۹	۰,۲۱۴	۰,۸۹۰	۰,۱۴۲	۰,۱۹۳
ثلاث باباجانی	۷,۷۶۲	۹,۸۱۱	۸,۹۹۱	۸,۴۶۷	۰,۰۶۲	۰,۴۹۸	۰,۶۵۳	۰,۳۰۸	۰,۶۶۶	۰,۱۳۵	۱,۰۱۰	۰,۱۵۶	۰,۲۵۷
جوانرود	۸,۶۵۵	۱۰,۱۶۰	۹,۵۳۴	۷,۶۷۱	۰,۰۱۹	۰,۰۵۴	۰,۱۵۷	۰,۱۲۸	۰,۴۸۴	۰,۱۷۳	۰,۵۹۴	۰,۰۹۰	۰,۲۸۸
دالاهو	۸,۴۲۳	۹,۸۵۹	۹,۶۱۷	۷,۱۸۷	۰,۰۸۰	۰,۲۷۷	۰,۳۵۸	۰,۳۳۸	۰,۷۲۸	۰,۱۳۳	۰,۸۸۶	۰,۱۰۷	۰,۲۸۸
روانسر	۸,۷۹۵	۱۰,۲۸۰	۹,۸۱۸	۷,۶۶۰	۰,۰۴۶	۰,۴۹۶	۰,۵۳۹	۰,۲۴۳	۰,۶۱۰	۰,۱۶۴	۰,۸۴۵	۰,۱۱۳	۰,۲۰۱
سرپل‌ذهاب	۸,۷۳۷	۹,۹۹۱	۹,۷۴۷	۷,۶۴۸	۰,۰۲۵	۰,۳۹۳	۰,۵۷۹	۰,۱۹۰	۰,۵۴۲	۰,۱۲۲	۰,۶۸۷	۰,۰۷۶	۰,۲۳۱
سنقر	۸,۰۴۰	۱۰,۰۸۷	۹,۴۶۳	۶,۵۵۷	۰,۰۷۱	۰,۲۷۳	۰,۳۳۷	۰,۲۶۳	۰,۶۲۹	۰,۱۴۹	۰,۶۸۸	۰,۱۱۵	۰,۲۶۶
صحنه	۸,۴۸۱	۱۰,۴۶۱	۹,۵۸۲	۷,۳۱۱	۰,۰۵۱	۰,۵۷۲	۰,۳۹۳	۰,۲۶۶	۰,۶۲۹	۰,۱۴۴	۰,۸۱۳	۰,۰۹۵	۰,۲۲۴
قصرشیرین	۹,۳۹۸	۱۰,۴۷۳	۱۰,۴۸۰	۷,۸۸۵	۰,۱۲۱	۰,۳۷۳	۰,۵۵۳	۰,۱۶۵	۰,۵۲۳	۰,۱۹۵	۰,۵۸۲	۰,۰۵۴	۰,۲۶۱
کرمانشاه	۹,۲۱۲	۱۰,۷۴۹	۱۰,۲۲۰	۷,۹۹۷	۰,۰۱۷	۰,۳۵۷	۰,۴۲۳	۰,۰۸۶	۰,۴۰۹	۰,۱۷۰	۰,۴۶۴	۰,۰۵۰	۰,۲۲۸
کنگاور	۸,۹۸۰	۱۰,۴۱۲	۹,۹۴۸	۷,۹۰۷	۰,۰۲۸	۰,۴۲۷	۰,۵۰۸	۰,۰۱۴	۰,۰۵۲	۰,۰۱۸	۰,۰۵۹	۰,۰۶۵	۰,۲۵۰
گیلانغرب	۸,۲۸۴	۹,۹۹۱	۹,۱۳۳	۷,۳۳۴	۰,۰۵۱	۰,۳۵۴	۰,۴۳۸	۰,۳۳۸	۰,۷۶۸	۰,۱۴۶	۰,۹۱۸	۰,۱۴۳	۰,۳۲۴
هرسین	۸,۹۳۴	۹,۷۱۴	۹,۹۲۴	۷,۸۲۸	۰,۰۴۶	۶,۲۶۷	۷,۴۶۱	۰,۱۸۵	۰,۵۶۷	۰,۱۷۱	۰,۷۲۰	۰,۱۰۱	۰,۲۶۴
متغیر	X ₁₄	X ₁₅	X ₁₆	X ₁₇	X ₁₈	X ₁₉	X ₂₀	X ₂₁	X ₂₂	X ₂₃	X ₂₄	X ₂₅	
اسلام‌آباد غرب	۰,۴۹	۰,۵۹	۰,۰۸	۰,۵۱	۰,۴۵	۰,۷۰	۰,۲۱	۰,۱۵	۰,۲۶	۱,۷۱	۱,۳۵	۲,۷۹	
پاوه	۰,۸۲	۰,۶۷	۰,۱۲	۰,۷۳	۰,۷۵	۱,۳۸	۰,۴۴	۰,۲۱	۰,۲۵	۱,۴۶	۱,۱۳	۱,۳۳	
ثلاث باباجانی	۰,۵۲	۰,۶۵	۰,۱۵	۰,۶۱	۰,۴۴	۰,۶۰	۰,۰۰	۰,۹۱	۰,۲۰	۱,۲۰	۰,۵۳	۰,۸۲	
جوانرود	۰,۵۹	۰,۵۴	۰,۰۹	۰,۵۲	۰,۴۳	۰,۷۲	۰,۲۶	۰,۱۰	۰,۱۹	۱,۶۷	۰,۸۷	۲,۰۴	
دالاهو	۰,۵۲	۰,۵۷	۰,۱۹	۰,۷۸	۰,۳۹	۰,۸۲	۰,۰۰	۰,۸۰	۱,۶۳	۲,۳۹	۰,۰۰	۰,۰۰	
روانسر	۰,۶۹	۰,۶۱	۰,۱۰	۰,۶۳	۰,۵۸	۰,۹۰	۱,۴۷	۰,۱۹	۰,۲۷	۱,۰۰	۰,۵۳	۰,۷۳	

سرپل ذهاب	۰,۴۸	۰,۴۷	۰,۰۸	۰,۴۹	۰,۳۸	۰,۶۴	۰,۶۳	۰,۱۵	۰,۲۶	۱,۳۵	۰,۶۸	۱,۵۹
سنقر	۰,۵۱	۰,۵۷	۰,۱۲	۰,۵۹	۰,۵۵	۰,۷۶	۰,۳۳	۰,۲۲	۰,۳۷	۱,۶۴	۰,۵	۱,۶۷
صحنه	۰,۵۲	۰,۵۴	۰,۰۹	۰,۵۳	۰,۴۵	۰,۶۱	۰,۰۰	۰,۳۳	۰,۳۵	۱,۲۷	۱,۱۳	۰,۷۰
قصرشیرین	۰,۴۷	۰,۴۵	۰,۱۰	۰,۶۶	۰,۵۱	۰,۷۷	۰,۶۳	۰,۵۱	۰,۴۱	۱,۵۰	۰,۸۰	۱,۱۰
کرمانشاه	۰,۳۹	۰,۴۳	۰,۰۵	۰,۴۹	۰,۳۴	۰,۶۳	۰,۱۴	۰,۰۵	۰,۱۹	۱,۲۰	۰,۷۹	۱,۵۷
کنگاور	۰,۴۸	۰,۴۶	۰,۰۷	۰,۵۱	۰,۴۰	۰,۶۸	۰,۷۳	۰,۱۴	۰,۲۹	۱,۴۷	۰,۷۴	۲,۱۱
گیلانغرب	۰,۹۷	۰,۶۴	۰,۱۸	۰,۷۲	۰,۵۸	۱,۳۵	۰,۰۰	۰,۲۲	۰,۵۶	۱,۶۳	۰,۷۳	۱,۳۱
هرسین	۰,۵۶	۰,۰۵	۰,۱۰	۰,۵۹	۰,۴۴	۰,۸۶	۴,۴۰	۰,۱۴	۰,۲۲	۱,۴۸	۰,۸۸	۲,۷۱

منبع: (نویسندگان، ۱۳۹۷)

۴- تعیین مقدار تابع بهینگی و درجه مطلوبیت هر گزینه

$$S_i = \sum_{j=1}^m x_{ij}$$

بهترین گزینه، گزینه‌ای است که بالاترین ارزش تابع را داشته باشد، و بدترین گزینه، گزینه‌ای است که کمترین ارزش تابع بهینه را داشته باشد. اولویت گزینه بر اساس مقدار S_i مشخص می‌شود. هرگزینه درجه کاربرد (Alternative Utility) از مقایسه آن با بهترین گزینه که S_i نام دارد به دست می‌آید. معادله درجه کاربرد (Utility Degree) که K_i نام دارد در ذیل تشریح شده است

$$K_i \frac{S_i}{S_j}$$

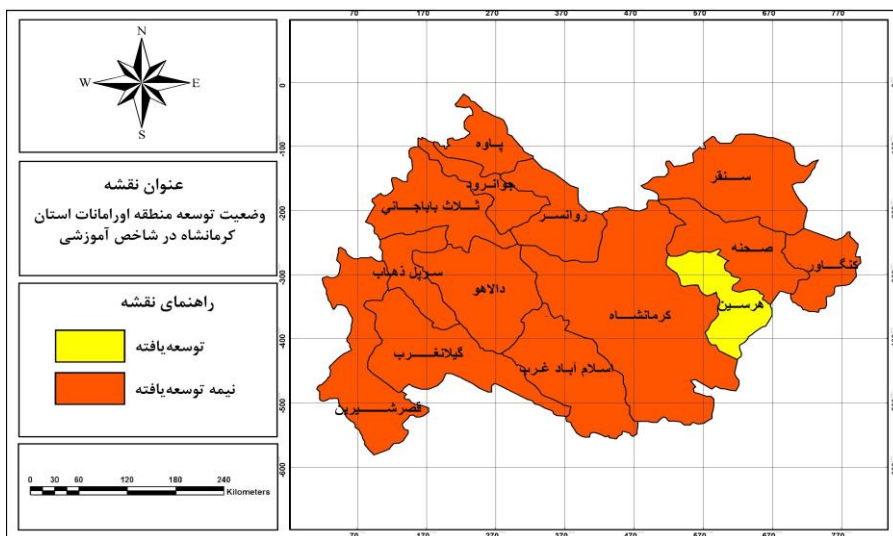
مقدار K_i در بازه (۱ و ۰) قرار دارد. بر اساس مقادیر K_i گزینه‌ها رتبه‌بندی می‌شوند (جدول ۶). با توجه به جدول (۶) و شکل (۳) مشخص شد ضریب توسعه شاخص آموزشی در شهرستان‌های استان کرمانشاه (۱) تا (۰/۶۷۲۰) می‌باشد به طوری که شهرستان هرسین با (۱) تنها شهرستان توسعه‌یافته می‌باشد و سیزده شهرستان دیگر یعنی پاهو با (۰/۷۹۶۷)، قصرشیرین با (۰/۷۵۷۸)، روانسر با (۰/۷۳۵۵)، اسلام‌آبادغرب با (۰/۷۲۹۲)، گیلانغرب با (۰/۷۲۹۰)، کنگاور با (۰/۷۲۳۵)، کرمانشاه با (۰/۷۲۲۲)، دالاهو با (۰/۷۱۸۱)، سرپل‌ذهاب با (۰/۷۱۴۶)، جوانرود با (۰/۷۱۲۶)، صحنه با (۰/۷۰۴۹)، سنقر با (۰/۶۹۵۳) و نهایتاً ثلاث‌باباجانی با (۰/۶۷۲۰) به ترتیب در رتبه‌های دوم تا چهاردهم و نیمه توسعه‌یافته هستند. با توجه به نتایج مشخص شد شهرستان در حال توسعه، نسبتاً محروم و یا محروم نداریم و ۹۲/۸۶ درصد شهرستان‌ها نیمه توسعه‌یافته و تنها ۷/۱۴ درصد شهرستان‌ها توسعه‌یافته می‌باشند. وضعیت شهرستان‌های منطقه اورامانات بدین صورت می‌باشد: شهرستان پاهو در رتبه دوم، شهرستان روانسر در رتبه چهارم، شهرستان جوانرود در رتبه یازدهم و شهرستان ثلاث‌باباجانی در رتبه چهاردهم می‌باشد.

جدول (۶): وضعیت شهرستان‌های استان کرمانشاه و جایگاه منطقه اورامانات با مدل ARAS

شهرستان	S_i	U_i	رتبه	وضعیت
هرسین	۶۴/۶۰	۱	۱	توسعه‌یافته
پاهو	۵۱/۴۷	۰/۷۹۶۷	۲	

نیمه توسعه یافته	۳	۰/۷۵۷۸	۴۸/۹۶	قصرشیرین
	۴	۰/۷۳۵۵	۴۷/۵۱	روانسر
	۵	۰/۷۳۹۲	۴۷/۱۱	اسلام‌آباد غرب
	۶	۰/۷۲۹۰	۴۷/۱۰	گیلانغرب
	۷	۰/۷۲۳۵	۴۶/۷۳	کنگاور
	۸	۰/۷۲۲۲	۴۶/۶۵	کرمانشاه
	۹	۰/۷۱۸۱	۴۶/۳۹	دالاهو
	۱۰	۰/۷۱۴۶	۴۶/۱۶	سرپل ذهاب
	۱۱	۰/۷۱۲۶	۴۶/۰۳	جوانرود
	۱۲	۰/۷۰۴۹	۴۵/۵۴	صحنه
	۱۳	۰/۶۹۵۳	۴۴/۹۲	ستقر
	۱۴	۰/۶۷۲۰	۴۳/۴۱	ثلاث باباجانی

منبع: (نویسندگان، ۱۳۹۷)

شکل (۳): سطح برخورداری شهرستان‌های استان کرمانشاه و منطقه اورامانات در شاخص آموزشی

با توجه به (جدول ۷) مشخص شد در شهرستان‌های استان کرمانشاه بین نرخ شهرنشینی و توسعه آموزشی همبستگی (۰/۱۵۲) از لحاظ آماری معنادار نمی‌باشد.

جدول (۷): بررسی ارتباط بین نرخ شهرنشینی با توسعه آموزشی

متغیر	آزمون	نرخ شهرنشینی	توسعه آموزشی
نرخ شهرنشینی	ضریب همبستگی	۱	۰/۱۵۲
	سطح معناداری	-	۰/۶۰۴

	تعداد	۱۴	۱۴
توسعه آموزشی	ضریب همبستگی	۰/۱۵۲	۱
	سطح معناداری	۰/۶۰۴	-
	تعداد	۱۴	۱۴

منبع: (نویسندگان، ۱۳۹۷)

بحث و نتیجه گیری:

یکی از اشکال توسعه که در واقع از مهمترین نهادهای توسعه نیز بشمار می‌رود بعد آموزشی آن است آموزش رکن مهمی را در توسعه و تکامل همه جانبه و موزون آن ایفا می‌کند. رابطه نظام آموزشی با توسعه از آن جهت قابل بررسی است که توسعه واقعی است فراهم آمده از مجموعه کنش‌های عقلانی و منطقی افراد جامعه و در این میان آموزش عامل بسیار مهمی است بدین ترتیب آموزش و پرورش مناسب مهم‌ترین عامل در رشد و توسعه اقتصادی، اجتماعی و سیاسی است و سطوح مختلف توسعه نیز به نوبه خود منجر به توسعه آموزش و پرورش می‌گردند.

پژوهش حاضر به بررسی وضعیت شاخص آموزشی در منطقه اورامانات استان کرمانشاه می‌باشد، با توجه به سطح‌بندی، شهرستان در حال توسعه، نسبتاً محروم و یا محروم نداریم شهرستان هرسین تنها شهرستان توسعه‌یافته می‌باشد و شهرستان‌های پاره، قصرشیرین، روانسر، اسلام آبادغرب، گیلانغرب، کنگاور، کرمانشاه، دالاهو، سرپل ذهاب، جوانرود، صحنه، سنقر و نهایتاً ثلاث باباجانی در رتبه‌های دوم تا چهاردهم و نیمه توسعه‌یافته هستند هر چند بیشتر شهرستان‌ها نیمه توسعه‌یافته هستند اما از لحاظ درجه توسعه با هم فرق دارند، هر چهار شهرستان منطقه اورامانات در سطح نیمه توسعه‌یافته هستند، انتظار می‌رفت شهرستان کرمانشاه به عنوان مرکز استان که بیشتر مراکز آموزشی مهم در آن واقع است وضعیت بهتری از لحاظ توسعه داشته باشد اما در رتبه هشتم و جزء شهرستان‌های نیمه توسعه‌یافته می‌باشد و یا شهرستان اسلام‌آباد غرب که بعد از کرمانشاه بیشترین جمعیت را دارد جز شهرستان‌های نیمه توسعه‌یافته و در رتبه‌ی پنجم قرار گرفت، اما شهرستان هرسین با وجود جمعیت کمتر در رتبه اول و تنها شهرستان توسعه‌یافته استان می‌باشد. از دلایل برتری شهرستان‌های دیگر (مثلاً هرسین) نسبت به شهرستان کرمانشاه، جمعیت بالای شهرستان کرمانشاه نسبت به شهرستان‌های دیگر استان، سرانه پایین آموزشی در شهرستان کرمانشاه و ... باشد. شهرستان‌هایی که با توجه به متغیرهای مذکور در زمره شهرستان‌های نیمه توسعه‌یافته قرار گرفته‌اند، بیشتر از لحاظ کمی با مشکل تسهیلات آموزشی مواجه بوده‌اند. اگر چه ممکن است کیفیت آموزش در این شهرستان‌ها بالا باشد و یا شهرستان‌هایی که از لحاظ شاخص‌های در سطح توسعه‌یافته قرار گرفته است ممکن است از لحاظ شاخص کمی مشکلی نداشته باشد ولی از لحاظ شاخص‌های کیفی

توسعه‌یافته نباشد به همین دلیل برخوردار بودن یک شهرستان به لحاظ شاخص آموزشی به معنای بالا بودن کیفیت آموزش در آن شهرستان نمی‌باشد، تحقیقات دیگر هم نشان می‌دهد نابرابری پدید-های است که در بیشتر استان‌ها و شهرستان‌ها با آن درگیر هستند به طوری که یافته‌های ملکی؛ احمدی و ترابی (۱۳۹۲) که توزیع فضایی توسعه آموزشی در سطح شهرستان‌های استان خوزستان بسیار نابرابری بوده و در تضاد کامل با عدالت فضایی می‌باشد. دربان‌آستانه؛ طهماسبی و رضایی (۱۳۹۴) که یافته‌ها حاکی از آن است که شهرستان‌های مرزی کشور نسبت به مرکز دارای نابرابری در توزیع امکانات و بهره‌مندی از آموزش است و در شهرستان‌های جنوبی نابرابری نمایان-تر است. رحیمی؛ کاکادزفولی و کاکادزفولی (۱۳۹۶) نتایج نشان می‌دهد که اختلاف قابل ملاحظه‌ای میان سطوح توسعه‌یافتگی استان‌های کشور وجود دارد و پژوهش‌های موسوی؛ حسنی و سامری (۱۳۹۳)، عربشاهی‌کریمی (۱۳۹۵)، محمدی ده‌چشمه و اکرامی (۱۳۹۶) نیز نشان می‌دهد که بین مناطق مختلف نابرابری در برخوردارگی از شاخص‌های آموزشی وجود دارد. نابرابری آموزشی میان مناطق و توزیع نابرابر فرصت‌ها و مواهب آموزشی در مناطق است که می‌تواند جلوه‌های متفاوتی به خود بگیرد، اشکال قابل رویت آن در کشورهای در حال توسعه عبارت است از: نابرابری بین شهر و روستا، نابرابری بین شهرهای بزرگ و کوچک، نابرابری جغرافیایی درون شهرهای بزرگ... رولستن، جیمز و اورینو در رابطه با کاهش نابرابری به الزامی بودن دسترسی به آموزش با کیفیت اشاره می-کنند و معتقد هستند بهبود در شیوه‌ی دسترسی کیفیت و توزیع آن بین گروه‌های دارا و ندار، در کاهش نابرابری آموزشی بسیار مهم هستند. وردولینی افزایش مشارکت در آموزش عالی، نابرابری فرصت‌های آموزشی را کاهش می‌دهد.

مطابق نتایج پژوهش با مقایسه‌ی رتبه توسعه آموزشی و سطح برخوردارگی شهرستان‌ها نسبت به یکدیگر، به وجود نابرابری و عدم تعادل پی بردیم لزوم توجه به برنامه‌ریزی غیرمتمرکز و توجه به ضرورت پیشرفت متعادل و یکپارچه منطقه‌ای و کاهش نابرابری و فراهم کردن شرایط مناسب برای توزیع مناسب در بخش آموزشی پیشنهادهایی به شرح زیر ارائه می‌شود:

- بخش آموزشی از لحاظ کمی و کیفی ارتقاء یابد با توجه به این که این بخش آموزشی به عنوان یکی از مهم‌ترین ارکان توسعه در هر جامعه تلقی و برنامه‌ریزی آموزشی اهمیت بسزایی در ایجاد تعادل در نواحی دارد.
- توجه بیشتر به متغیرهای تأثیرگذار بر نابرابری آموزشی جهت برابری در آن‌ها
- به برنامه‌ریزی منطقه‌ای و پیروی از سیاست‌های متعادل و ایجاد فرصت‌های برابر برای تمام شهرستان‌ها باید توجه شود
- افزایش سرانه کاربری آموزشی
- توزیع بهینه امکانات و خدمات آموزشی در قسمت‌های مختلف شهرستان‌ها
- ارائه‌ی زیرساخت‌های مناسب و کافی در بخش آموزشی

- برنامه‌ریزی و تلاش لازم جهت افزایش فضاها و امکانات آموزشی متناسب با جمعیت هر شهرستان.

منابع

- اسفندیاری مهنی، حمیده؛ آقایی‌زاده، اسماعیل؛ هادیانی، زهره. (۱۳۹۶). مطالعه نقش مؤسسات آموزش عالی در توسعه فیزیکی شهرها با استفاده از مدل WASPAS (نمونه موردی: شهر زاهدان). **فصلنامه مطالعات ساختار و کارکرد شهری**، ۴(۱۳)، ۸۶-۱۰۹.
- اخباری‌آزاد، مهناز. (۱۳۸۸). بررسی میزان هم‌سویی برنامه درسی رشته برنامه‌ریزی درسی مقطع کارشناسی ارشد با نیازهای آموزشی متصدیان برنامه‌ریزی درسی در وزارت آموزش و پرورش به منظور ارائه راهکار مناسب. پایان‌نامه کارشناسی ارشد برنامه‌ریزی درسی، دانشگاه علامه طباطبایی، تهران.
- اسماعیل سرخ، جعفر (۱۳۸۰). کردستان و مساله نابرابری‌های آموزشی. **فصلنامه پژوهش و برنامه‌ریزی در آموزش عالی**، ۱۹، ۱۸۱-۱۴۳.
- امنپور، سعید؛ اسماعیلی، اعظم؛ جوکار، سجاد. (۱۳۹۱). تعیین درجه توسعه‌یافتگی شهرستان‌های استان خوزستان از نظر شاخص آموزشی با استفاده از روش تاکسونومی عددی. **فصلنامه آمایش محیط**، ۵(۱۷)، ۴۱-۶۱.
- اله‌وپردی، فرزانه؛ حسنی، محمد؛ قلاوندی، حسن؛ موسوی، میرنجف. (۱۳۹۷). ارزیابی وضعیت نابرابری پردیس‌های دانشگاه فرهنگیان در سطح درون‌داد جهت نیل به توسعه پایدار. **دو فصلنامه مطالعات برنامه‌ریزی آموزشی**، ۷(۱۳)، صص ۹۶-۷۶.
- بیات، مقصود؛ صفری، رباب. (۱۳۹۱). سنجش سطوح توسعه‌یافتگی بخش کشاورزی شهرستان‌های استان فارس. **فصلنامه علمی پژوهشی اطلاعات جغرافیایی (سیپهر)**، ۲۱(۸۳)، ۸۱-۷۷.
- چرابین، مسلم؛ دهیم، جواد. (۱۳۹۵). نقش برنامه‌ریزی آموزشی در تحقق برنامه‌های توسعه ملی با تاکید بر نظام آموزشی. **فصلنامه ایده‌ای نو در علوم و فناوری**، ۱(۲)، ۱۶-۱.
- دربان‌آستانه، علیرضا؛ طهماسبی، سیامک؛ رضایی، پانید (۱۳۹۴)، تحلیل الگوی نابرابری فضای آموزشی شهرستان‌های کشور. **دو فصلنامه مطالعات برنامه‌ریزی آموزشی**، ۵(۹)، ۵۰-۳۱.
- دربان‌آستانه، علیرضا؛ سعدی، سیما. (۱۳۹۶). ارزیابی و سطح‌بندی عدالت آموزشی افراد کم‌توان روستایی در سطح استان‌های کشور بر اساس مدل پرومته. **دو فصلنامه مطالعات برنامه‌ریزی آموزشی**، ۶(۱۰)، ۹۱-۱۱۳.
- دارابی، سلمان؛ نیستانی، محمدرضا؛ میرزایی‌فر، داود. (۱۳۹۲). بررسی مقایسه‌ای میزان کاربست مؤلفه‌های برنامه‌ریزی استراتژیک در (توسعه پایدار) آموزش و پرورش شهرهای اصفهان و کرمانشاه. **دو فصلنامه مطالعات برنامه‌ریزی آموزشی**، ۲(۴)، ۱۳۶-۱۰۱.
- رأقتی، رضا. (۱۳۹۷). الگوی ساختاری نابرابری آموزشی در مناطق آموزشی شهر مشهد. **دو فصلنامه علمی - ترویجی علوم تربیتی از دیدگاه اسلام**، ۵(۱۰)، ۷۱-۹۹.

- رحیمی، محمد؛ کاکادزفولی، امین؛ کاکادزفولی، انیس. (۱۳۹۶). سنجش میزان توسعه‌یافتگی استان - های کشور از نظر شاخص آموزشی با استفاده از تکنیک‌های تصمیم‌گیری چند شاخصه. **دو - فصلنامه مطالعات برنامه‌ریزی آموزشی**، ۶(۱۰)، ۱۱-۲۹.
- زارعی، یعقوب. (۱۳۹۶). تحلیل نابرابری‌های آموزشی در بعد منطقه‌ای (مطالعه موردی: شهرستان‌های استان هرمزگان). **پژوهش‌نامه فرهنگی هرمزگان**، ۱۴، ۱۱۸-۷۹.
- زارع‌شاه‌آبادی، اکبر؛ بنیاد، لیلا. (۱۳۹۳). بررسی عوامل مؤثر بر نابرابری آموزشی در بین دانش‌آموزان شهر کازرون. **فصلنامه مطالعات جامعه‌شناختی جوانان**، ۴(۱۳)، ۶۸-۳۹.
- سالنامه آماری سال. (۱۳۹۵). سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان کرمانشاه.
- سرخ، اسماعیل. (۱۳۸۶). نابرابری‌های آموزشی و نابرابری‌های فضایی در بعد قومی و منطقه‌ای - (مطالعه موردی دوره ابتدایی استان آذربایجان غربی در سال تحصیلی ۸۱-۱۳۸۰). **فصلنامه تعلیم و تربیت**، ۲۳(۳)، ۱۲۴-۱۰۳.
- سامری، مریم؛ حسنی، محمد؛ سیدعباس‌زاده، میرمحمد؛ موسوی، میرنجف. (۱۳۹۴). تبیین نابرابری - های آموزشی و ارائه مدل توسعه آموزشی به منظور آمایش و نیل به عدالت آموزشی موردشناسی: مناطق آموزشی استان آذربایجان غربی. **جغرافیا و آمایش شهری منطقه‌ای**، ۵(۱۴)، ۱۲۲-۱۰۵.
- شیرکرمی، جواد؛ بختیارپور، سعید. (۱۳۹۳). ارزیابی نابرابری‌ها در دستیابی به فرصت‌های آموزشی با مطالعه موردی مقطع ابتدایی شهرستان دهلران در سال تحصیلی ۹۱-۹۰. **فصلنامه آموزش و ارزشیابی**، ۷(۲۶)، ۵۸-۴۱.
- شهابلو، سید کمال. (۱۳۹۷). نقش مجلات رشد در توسعه عدالت آموزشی. **سالنامه رشد**، ۱۲، ۹۱-۸۶.
- صیدایی، سید اسکندر؛ جمینی، داود؛ جمشیدی، علیرضا؛ جمشیدی، معصومه. (۱۳۹۲). بررسی و تحلیل عملکرد مدیران نوین روستایی در توسعه روستایی (مطالعه موردی: منطقه اورامانات استان کرمانشاه). **فصلنامه علمی - پژوهشی برنامه‌ریزی فضایی (جغرافیا)**، ۴(۴)، ۲۶-۱.
- صالحی عمران، ابراهیم؛ عابدینی بلترک، میمنت. (۱۳۹۷). بررسی رابطه بین شادکامی با موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان در فضاهای آموزشی استان مازندران با تأکید بر نقش برنامه‌ریزی آموزشی. **دو فصلنامه مطالعات برنامه‌ریزی آموزشی**، ۷(۱۳)، ۱۴۵-۱۲۱.
- عربشاهی‌کریزی، احمد. (۱۳۹۵). تعیین درجه‌ی توسعه‌یافتگی شهرستان‌های استان هرمزگان بر اساس شاخص‌های آموزشی. **پژوهش‌نامه فرهنگی هرمزگان**، ۸(۱۳)، ۱۳۳-۱۱۳.
- ظهره‌وند، راضیه. (۱۳۸۵). تحقق آموزش و پرورش حساس به جنسیت، در برنامه‌ریزی آموزشی دوره آموزش عمومی. **فصلنامه تعلیم و تربیت**، ۲۲(۳)، ۱۷۴-۱۴۷.
- علیزاده، یوسف. (۱۳۹۲). تحلیل و سطح‌بندی توسعه‌یافتگی آموزشی نمونه نواحی آموزش و پرورش استان اردبیل. پایان‌نامه کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری به راهنمایی دکتر محمد حسن یزدانی، دانشگاه محقق اردبیلی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی.

- عرب، علیرضا؛ حسینی دهشیری، سید جلال‌الدین؛ نصیری، عباس.(۱۳۹۶). ارائه مدل کارمندیابی مبتنی بر روش تصمیم‌گیری چند معیاره ترکیبی سوارس و آراس(مطالعه موردی: شرکت مادر تخصصی توانیر). **فصلنامه مهندسی تصمیم**، ۲(۶)، ۱۷۰-۱۴۷.
- عطایی، محمد.(۱۳۸۹). تصمیم‌گیری چند معیاره، شاهرود، دانشگاه صنعتی شاهرود، چاپ اول.
- فاطمی امین، زینب؛ فولادیان، مجید.(۱۳۸۸). نظام آموزشی و بازدهی آموزشی مطالعه تطبیقی ۷۰ کشور جهان. **فصلنامه راهبرد فرهنگ**، ۲(۷)، ۱۳۰-۱۰۳.
- قرخلو، مهدی؛ حبیبی، کیومرث.(۱۳۸۵). تحلیل مهاجرت در ارتباط با سطح توسعه‌یافتگی استان‌های کشور با استفاده از تکنیک‌های برنامه‌ریزی. **تحقیقات جغرافیایی**، ۳۱(۲)، ۸۳-۵۹.
- کچویان، حسین؛ آقاپور، علی.(۱۳۸۵). کندوکاو در نابرابری‌های آموزشی در ایران. **راهبرد توسعه(راهبرد یاس)**، ۷، ۱۵۴-۱۱۵.
- مرکز آمار ایران.(۱۳۹۵). سرشماری عمومی نفوس و مسکن ۱۳۹۵ استان کرمانشاه.
- ملکی، سعید؛ احمدی، رضا؛ ترابی، ذبیح‌الله.(۱۳۹۲). سطح‌بندی توسعه آموزشی در شهرستان‌های استان خوزستان. **دو فصلنامه مطالعات برنامه‌ریزی آموزشی**، ۲(۴)، ۱۹۷-۱۶۷.
- محمدی ده‌چشمه، مصطفی و اکرامی، نیم.(۱۳۹۶)، سنجش تطبیقی شاخص‌های توسعه آموزشی در استان بوشهر. **دو فصلنامه مطالعات برنامه‌ریزی آموزشی**، ۵(۱۰)، ۱۵۵-۱۳۷.
- مومنی، منصور.(۱۳۸۵). مباحث نوین تحقیق در عملیات، انتشارات دانشکده مدیریت، دانشگاه تهران، ۲-۲۴.
- مطیعی لنگرودی، سید حسن؛ دربان آستانه، علیرضا؛ حسنعلی فرجی سبکبار؛ رضایی، حجت.(۱۳۹۷). تحلیلی بر پراکنش فضایی توسعه و نابرابری‌های منطقه‌ای در استان یزد با استفاده از تکنیک Cluster Analysis & ORESTE. **فصلنامه علمی - پژوهشی جغرافیا- (برنامه‌ریزی منطقه‌ای)**، ۸(۲)، ۲۰-۷.
- مصلی‌نژاد، غلامعباس.(۱۳۸۴). دولت و توسعه اقتصادی در ایران. نشر قومس، تهران.
- موسوی، میرنجم؛ حسنی، محمد؛ سامری، مریم.(۱۳۹۳). سنجش درجه توسعه‌یافتگی و محرومیت مناطق آموزش و پرورش استان آذربایجان غربی. **دو فصلنامه مطالعات برنامه‌ریزی آموزشی**، ۴(۷)، ۱۰۳-۸۳.
- نجاری، مهدی؛ حسنی، محمد.(۱۳۹۷). تحلیل نابرابری فرصت‌های دسترسی به آموزش عالی (مورد مطالعه: شهرستان‌های استان آذربایجان غربی). **دو فصلنامه مطالعات برنامه‌ریزی آموزشی- (۱۴)۷**، ۹۶-۷۶.
- Agrawal, Tushar.(۲۰۱۴). Educational inequality in rural and urban India. **International Journal of Educational Development**, ۳۴(۵), ۱۱-۱۹.
- Chandra Das. Manik, Sarkar.Bijan & Ray, Siddhartha.(۲۰۱۲). A framework to measure relative performance of Indian technical institutions using integrated fuzzy AHP and COPRAS

- methodology, **Socio- Economic Planning Sciences** ۴۶(۳), ۲۳۰-۲۴۱.
- Downey, Douglas B, & Condron, Dennis J. (۲۰۱۶). Fifty years since the Coleman Report: Rethinking the relationship between schools and inequality. **Sociology of Education**, ۸۹(۳), ۲۰۷-۲۲۰.
 - Leinonen, Teemu. (۲۰۰۱). Equality of Education-A Comparative Study of Educational Ideologies of the World Bank and the Governments of Zambia in ۱۹۷۱-۱۹۹۶ (Master's thesis).
 - Rolleston, Caine., James, Zoe., & Aurino, Elisabetta. (۲۰۱۳). Exploring the effect of educational opportunity and inequality on learning outcomes in Ethiopia, Peru, India, and Vietnam. UNESCO.
 - Skop, Emily (۲۰۰۶), Introduction – Urban Space: The Shape of Inequality, **Urban Geography**, Vol. ۲۷, No. ۰ .
 - Yalun, An., & Du, Chenguang. (۲۰۱۹). The Development of Educational Administration System in China. **International Education Studies**, ۱۲(۲), ۲۵-۳۵.
 - Vergolini, Loris.(۲۰۱۶). Social inequalities in higher education participation in a period of educational reforms and economic recession: Evidence from an Italian province (No. ۲۰۱۶-۰۷). **Research Institute for the Evaluation of Public Policies (IRVAPP)**, Bruno Kessler Foundation.

Assessing the inequality of educational index in Oramanat region of Kermanshah province

Hossain nazmfar^۱, Chnour mohammadi^{۲*}

Abstract:

Study was to investigate Educational index status In the region of Orumanat is Kermanshah province. In terms of applied purpose And kind of descriptive-analytical. The statistical population of this study is ۱۴ provinces of Kermanshah province with emphasis on Uramanat area. In order to answer the research questions, ۲۰ variables of educational sector were used That Required information in this context The Kermanshah Province Statistical Yearbook of ۱۳۹۰ was taken. Shannon entropy technique to determine the coefficient of importance of the indices Use the ARAS model to measure the amount Cities of Kermanshah Province And SPSS software (Pearson Correlation Test) To investigate the relationship between urbanization rate and city development, it has been used. The results show The developmental index of educational index in the cities of Kermanshah province is (۱) to (۰.۶۷۲۰) So that the city of Harsin (۱) is the only developed city and only (۱۴.۷٪) And thirteen other cities, Paveh, Ghasre shirin, Ravansar, IslamabadGharb, GilanGharb, Kangavar, Kermanshah, Dalahoo, Sarpolzahab, Javanrood, sahneh, Songhor and finally Thalatha-Babajani city with (۰.۶۷۲۰) Respectively in the second to fourteenth and developing countries (۹۲.۸۶٪) Are Semi-developed. The development status of the Ouramanat counties is in the face The city of Paveh with (۰.۷۹۶۷) rank second, Ravansar city with (۰.۷۳۰۰), fourth rank, Javanrood city (۰.۷۱۲۶) eleventh rank and the city of ThalathaBabajani with (۰.۶۷۲۰) Fourteenth rank, There is no significant correlation between urbanization rate and educational development index. Educational Planning should be a deprived city In the first priority of educational development And other cities are in the Next priority.

Keywords: Educational Planning, Oramanat region, ARAS technique, urbanization rate

^۱- Professor, Department of Geography and Urban Planning, Mohaghegh Ardabili University, Ardabil, nazmfar@uma.ac.ir

^۲-* PhD student, geography and urban planning, Mohaghegh Ardebili University, Ardebil, chonur.mohamadi@gmail.com